

פתחי מזוזות

ביאורים

השו"ע צריך לחזור ולברך, מ"מ אנו (פו) חוששים לדעת רבינו יונה שלא לברך, א"כ ה"ה במזווה דסב"ל אפילו נגד מרן. ולדינא נראה שאם רוצה יכול לסמוך על (פו) רוב הפוסקים שצריך לברך כשנפלה המזווה. אך להוציא (פט) עצמו מכל ספק עדיף שלאחר שנפלה המזווה ישהה כמה שעות ויתעסק בעסקיו ולא יחזירנה מיד. ומה טוב אם בינתיים יבדקנה או ימסרנה לסופר ואז יוכל להחזירה בברכה בלא פקפוק. ואם נפל (פט) רק המסמר העליון

ונתהפכה המזווה וחזור וקבעה ישר כבתחילה, לכו"ע א"צ לברך כמו בטלית שנפלה מקצתה או רובה שאינו מברך. המחליף מזווה במזווה אחרת, או משום שהראשונה נמצאה פסולה או שרוצה ליקח מהודרת יותר או לשאר סיבות, דעת (ס) רוב הפוסקים שבדאי חוזר ומברך כשקובע את החדשה, דדומה לפושט טליתו ע"ד ללבוש טלית אחרת שלא היה בדעתו עליה מתחילה דלכו"ע חוזר ומברך, ה"נ במזווה בהסרתו את הראשונה נתבטלה קביעותה הראשונה לגמרי וצריך לברך על הקביעות החדשה. ויש (סא) אומרים דלא דמי מזווה לטלית, דשאני טלית דכל אחת היא מצוה בפנ"ע וכשפשט הראשונה אזלה לה המצוה לגמרי, משא"כ במזווה אף שסילקה כל זמן שהוא דר בבית בעמוד וחוזר קאי ומצותו לא נסתיימה בקביעה ראשונה, וכשבירך מעיקרא על הראשונה היתה דעתו גם על השניה שיניח במקומה וא"צ לברך בקביעות השניה. וי"א (סב) עוד דהחלפת מזווה דמיא למחליף ציצית בבגד ולא למחליף טלית, ושם יש ספק אם מברך. ואין למחות ביד הרוצה לסמוך על רוב הפוסקים ולברך, אולם דעת כמה פוסקים (סג) דאין לברך מדין סב"ל. וראוי להוציא עצמו מספיקות ולגרום היסח הדעת כמשנ"ת לעיל ואז יוכל לברך. מיהו אם נתגלה שהמזווה הראשונה היתה פסולה כבר מתחילה והברכה שברכו עליה מתחילה היתה לבטלה, בודאי שמחוייב לברך על השניה, ופשוט. והנה מתבאר לך שבכל מקום שהסיר את המזווה בין ע"מ לבדקה בין ע"מ להחליפה, ואפילו דעתו להחליפה מיד, בכל מקרה נחלקו הפוסקים אם מברך שוב בקביעתה. והעצה הטובה לצאת תמיד מכל ספק היא לגרום היסח הדעת באופנים שנתבארו לעיל ואז יוכל לברך.^א הקונה או שוכר בית שיש בו כבר מזוזות והוא מסירם לבדקם מיד בתחילת דיורו, י"א (סד) דאף אי נימא דבביתו בכה"ג מחזירם בלא ברכה וכמשנ"ת לעיל, מ"מ בזה צריך לברך כיון שהיא מצוה חדשה אצלו בבית זה כשמסיר מזוזות הראשון פגה קביעותו ויש כאן אח"כ קביעה חדשה. ויש (סה) מי שפוטר כמו בבית ישן. וכתבו כמה (סו) פוסקים שנראה שצריך לברך, אלא (סז) שנכון לעשות היסח הדעת אחר שמסיר המזוזות כמשנ"ת לעיל, ויוכל לברך בבטחה.

שער הציון

(פו) שלחן גבוה סי' ס סקכ"ג הו"ד נשו"ת יצי"א הנ"ל: (פז) הוצאו בקונטרס המזווה סק"ו, וכתב שם על דברי היצי"א דאם צליית נהגו בכמה מקומות שלא לברך וכתבו האחרונים טעמים ליישג מנהגם אין זה ענין למזווה שלא שמענו בו מנהג, ועוד שלא צרור שרצינו יונה פטר מזכרה כמבואר למעיין צ"י עי"ש, וכתב עוד כמה טעמים. ודעת הנא"ם שמצד צנפלה טלית אף שצ"מ חושש לסב"ל אף נגד מרן: (פח) כנלע"ד פשוט: (פט) הגר"נ קרליץ שליט"א הציאו בסוף ספר שכל טוב צמילואים לס' רפט סק"ל: (ס) שו"ת מהר"ם ש"ק סי' רפה, מזוזות ציתך סק"ו, שו"ת קנא"ס למהר"ש קלוגר סי' מא, מעורר ישנים צ"א אות קע"ג, שו"ת מערכת מ"ס אות קכג, ועוד פוסקים רבים: (סא) שו"ת אשדות הפסגה יו"ד סי' ט, שו"ת מהרש"ג סי' נז וכתב שם טעמים נוספים: (סב) שו"ת הר צבי סי' רלו. (סג) עיקרי הד"ט סי' לא אות ו, שו"ת יציע אומר ח"ג סי' יז: (סד) ספר צירור הלכה עמ' שכז: (סה) זרכת הבית סעיף כד: (סו) ערוך השולחן סי' רלא סעיף ב, מקדש מעט סי' רלא סק"ב, זרכ"י או"ס סי' יט סק"ב: (סז) שו"ת יציע אומר שם סוף אות י:

(א) עיין מלואים לפתחי מזוזות סי' רצא סק"ב.

באר הגולה קיב פתחי סימן רפט סעיף ב מזוזות

ג לשון הרמב"ם שם פ"ו ממזמל דר"ב יהודה וכו' שם דף ל"ב ע"ב:

ב איזהו מקום קביעתה (יג) * בתוך (יד) חלל (טו) של פתח

ביאורים

* בתוך חללו של פתח. השו"ע בסעיף זה העתיק לשון הרמב"ם (פ"ו ממזמל הי"ב) ודין זה מקורו בגמ' מנחות (ל"ב:) דתניא התם, תלואה במקל או שהניחה אחרי הדלת סכנה ואין בה מצוה וכו', ואמר רב יהודה אמר רב שמואל מצוה להניחה תוך חללו של פתח. ופירש הגמ"י דאחרי הדלת דפסולה היינו חוץ למזוזת השער. והנה הרמב"ם (שם) כתב וז"ל היכן קובעים את המזוזה בתוך חלל של פתח וכו'. (והוא דין אמר רב יהודה אמר שמואל דמצוה תוך חללו של פתח). ובפ"ה (הלכה ח) כתב הרמב"ם דהניחה אחרי הדלת אין בה מצוה, והמעם כמו שביאר הגמ"י משום דבעינן דרך ביאתך וליכא, שבכניסתו אינו עובר דרך המזוזה. ואחרי הדלת' לאו דוקא, אלא כל שאינה בחלל הפתח אפילו אם מונחת על צידה של מזוזת השער בין על צד שמכפנים בין על צידה שמבחוץ, ואפילו על עץ המזוזה ממש פסולה (ראה לקמן פתחי עין עמ' תלד איור עד), דבעינן דרך ביאתך וליכא, כ"כ בספר יד הקטנה (פ"ג ס"א ובמנח"ע סק"ט), ומה שנוכח לשון 'אחרי הדלת' לא דברו אלא בהווה, שבשאיין מניחין המזוזה בחלל הפתח הרגילות להניחה בצידה מבפנים אחרי הדלת ולא לפני, או משום חשש גניבת המזוזה או משום חשש גשמים וחמה. כך עולה בפשטות מהב"י איך שביאר את דברי הרמב"ם והגמ"י שפסלו הניחה אחרי הדלת, שהעיקר שהמזוזה תהיה בחלל

פתחי מזוזות

סעיף ב: (יג) בתוך חלל של פתח. דכתיב 'ובשעריך' והיינו חלל השער. ודוקא (א) חלל השער שתחת המשקוף, שכל (ב) שאין שם משקוף וכגון שהמשקוף אינו רחב כעובי המזוזות אינו בכלל חלל הפתח. (א) מיהו (ג) אם המשקוף רחב אלא שתחתיו יש עוד משקוף צר כעין חלון מעל הדלת יכול להניח בחלל שתחת משקוף הרחב וא"צ להניח תחת המשקוף הצר דוקא, שהמשקוף הרחב נחשב המשקוף העיקרי. לא הניח המזוזה תוך חלל הפתח אלא הניחה על מזוזת העץ מן הצד (ראה לקמן פתחי עין עמ' תלד איור עד), בין כלפי חוץ בין כלפי פנים, פסול לדעת רוב (ד) הפוסקים, לא מבעיא לדעת השו"ע שנחשב כ'הניחה אחרי הדלת', אלא (ה) אף לדעת הרמ"א רבו הפוסקים שפסלו בזה. ועיין כאן בביאורים (ד"ה בתוך) שהארכנו בזה ובמה שכתבנו עוד לקמן (סקי"ח). ואף (ו) אם מזוזת העץ מבחוץ רחבה פחות מטפח גם יש לפסול אם הניחה שם. (יד) חלל של פתח. ואף כשמזוזות הפתח רחבות, עדיין נחשב חלל הפתח ומניח שם המזוזה. ובדברי (ז) הראשונים מצינו שאף בו' טפחים עדיין נחשב כחלל הפתח. וביותר משיעור זה נסתפקו (ס) הפוסקים עד כמה שם 'חלל הפתח' עליו שיהא נפטר במזוזה אחת, דאפשר דבשיעור גדול יותר מזה חשיב כבית שער שחייב לעצמו וצריך להניח ב' מזוזות אחד בתחילתו ואחד בסופו, וצ"ע לדינא. (טו) של פתח. ואם מזוזות הפתח רחבות והדלת באמצע רחבן (ראה לקמן פתחי עין עמ' תלד איור פו) והמזוזה מונחת על מזוזת השער אחרי הדלת כלפי פנים (ט) כשר, דס"ס מקרי ובשעריך עין עמ' תלד איור פו) והמזוזה מונחת על מזוזת השער אחרי הדלת כלפי פנים (ט) כשר, דס"ס מקרי ובשעריך

שער הציון

(א) יד הקטנה וכו' הסכמת הפוסקים: (ב) מוצת הד' פ"ח ח"ג סק"א: (ג) שם: (ד) המוצאים כאן ציבורים ולקמן בשע"ל אות כט, וצקונטרס המזוזה סק"י הביא עוד פוסקים הפוסלים בזה, ועיין מלואים: (ה) שם: (ו) כמבואר כאן ציבורים, וכך מוכח מספר מזוזות ציתן סק"ס שאינו מחלק: (ז) נמו"י צדין טפח הסמוך לחוץ: (ח) מוצת הד' פ"ח ח"ג סק"ז, ואעפ"י שמדברי המק"מ סק"צ וגיד"ה סק"ט מבואר דכל שאין צו דע"ד נחשב כחול ע"י וחי"י רק במזוזה אחת, כבר כתב במוצת הד' שם סק"ט"ו שלא דיברו אלא לשיטתם דכל שאין צו דע"ד אינו אלא כחור הפתח למקום חיוז ופטור, אבל לדעת האחרונים שהחמירו כשיטת רעק"א לעיל ס"י רפו דמקום שאין צו דע"ד הפתח למקום חיוז חייב אפילו בפתח מלדו האחר א"כ אפשר כשפתח מלדו השני חייב צד' מזוזות. ולענין דינא נראה דהרואה להקל יכול לסמוך לפטור כל שאין דע"ד אמות ואין דלת נוספת בתחילת חלל הפתח. ועיין מש"כ במלואים לסקי"ז: (ט) יד הקטנה פ"ג סעיף כ:

(א) עיין מלואים.